

ԱՆԱՍՆԱԳԱՀՈՒԹՅՈՒՆ

Անասնապահությունը գյուղատնտեսության կարևորագույն ճյուղերից մեկն է: Այն ծագել է շատ հին ժամանակներում՝ վայրի կենդանիների ընտելացմամբ: Հետագայում մարդը սկսել է զբաղվել նաև գյուղատնտեսական կենդանիների բուծմամբ:

Անասնապահությունը բնակչությանը մատակարարում է միս, կաթ, կենդանական յուղ, ձու, իսկ թեթև արդյունաբերությանը՝ բնական հումքի որոշ տեսակներ (կաշի, բուրդ մորթի):

Անասնապահությունն աչքի է ընկնում ճյուղային մեծ բազմազանությամբ: Նրա գլխավոր ենթաճյուղերն են՝ խոշոր եղջերավոր անասնապահությունը, խոզաբուծությունը, ոչխարաբուծությունը, ձիաբուծությունը, ուղտաբուծությունը, թռչնաբուծությունը, ինչպես նաև շերամապահությունը: Լայն առումով գյուղատնտեսության բնագավառին են վերագրում նաև ձկնաբուծությունը և գազանաբուծությունը:

Անասնապահությունը բուսաբուծության նման նույնպես տարածված է բնակեցված ցամաքի գրեթե բոլոր մասերում:

Աշխարհում անասնապահության տեղաբաշխումը պայմանավորված է կերային բազայով՝ կերի առկայությամբ, բնակչության և արդյունաբերության պահանջարկով:

Անասնապահական մթերքի հիմնական մասը տալիս են բարեխառն գոտու երկրները:

Անասնապահության առաջատար ճյուղը **խոշոր եղջերավոր** անասնապահությունն է: Խոշոր եղջերավոր անասուններ (1.5 մլրդ գլուխ) բուծում են աշխարհի բոլոր շրջաններում և ստանում են մարդկությանն անհրաժեշտ գրեթե ամբողջ կաթը և մսի ավելի քան 1/3-ը: Աշխարհում նրա տեղաբաշխումը համեմատաբար հավասարաչափ է, բայց զարգացման ուղղությունները և մթերատվության մակարդակն ամենուրեք միատեսակ չեն:

Կաթնատու անասնապահությունը տեղաբաշխվում է բնակչության խոշոր կուտակումների, ինչպես նաև հյութալի խոտածածկով արոտավայրերի շրջաններում, իսկ մսատու անասնապահությունը՝ չոր տափաստանային, աղքատիկ բուսածածկոյթով արոտավայրերում: Արոտավայրային հսկայական ռեսուրսներով աչքի են ընկնում արևադարձային երկրները, բայց դրանցում ցածր է կաթնատու անասնապահության մակարդակը:

Խոշոր եղջերավոր անասունների գլխաքանակով աշխարհում առաջին տեղում է Հնդկաստանը: Նրան հաջորդում են Բրազիլիան, Չինաստանը, ԱՄՆ-ը:

Խոզերը սկզբնապես ընտելացվել են Ասիայում և Եվրոպայում: Խոզաբուծությունը (մոտ 1 մլրդ գլուխ) ապահովում է աշխարհում սպառվող մսի 2/5-ը: Խոզաբուծությունը զարգանում է բուսաբուծությունից ստացվող կերի և սննդի արդյունաբերության թափոնների հիման վրա: Այն ձգտում է դեպի խոշոր քաղաքների մերձակայքը և ինտենսիվ բուսաբուծության, հատկապես եգիպտացորենի, կարտոֆիլի և շաքարի ճակնդեղի մշակման շրջաններ, որտեղ բավարար է կերային բազան:

Խոզերի գլխաքանակի մեծ մասը կենտրոնացված է Ասիայում: Առաջին տեղում Չինաստանն է: Խոզաբուծությունը զարգացած է նաև Եվրոպայում (Գերմանիա, Ռուսաստան, Լեհաստան, Ֆրանսիա, Ուկրաինա), Հյուսիսային Ամերիկայում (ԱՄՆ) և Հարավային Ամերիկայում (Բրազիլիա): Դրան հակառակ՝ խոզաբուծությունը բացակայում է մահմեդականություն դավանող երկրներում, օրինակ՝ Հարավ-արևմտյան Ասիայի երկրներից շատերում:

Ոչխարները ընտելացված առաջին կենդանիներից են: Դրանց ընտելացումը տեղի է ունեցել սրանից 11 հազար տարի առաջ Հարավարևմտյան Ասիայում:

Ոչխարաբուծությունը (1.2 մլրդ գլուխ) զարգանում է մերձարևադարձային և արևադարձային կիսաանապատների և անապատների համեմատաբար աղքատիկ բուսածածկ ունեցող տարածքներում և երկրագնդի լեռնային շրջաններում: Ոչխարաբուծության հիմնական արտադրանքը միսն ու բուրդն են: Այդ երկու մթերքի արտադրությունը զուգակցող մսաբրդատու

ուղղության ոչխարաբուծությունը բնորոշ է բավարար խոնավություն և համեմատաբար մեղմ կլիմա ունեցող շրջաններին (Եվրոպա, Նոր Զելանդիա, Արգենտինա), բրդատու ուղղությունը՝ ավելի չորային շրջաններին (Ավստրալիա, Չինաստան, Թուրքիա, Մոնղոլիա, Իրան): Նրբագեղմ և կիսանրբագեղմ ոչխարաբուծությունը հատկապես զարգացած է Ավստրալիայում, Ղազախստանում, Նոր Զելանդիայում:

Աշխարհում ոչխարաբուծության խոշորագույն մարզերը Չինաստանի և Ավստրալիայի անապատային և կիսաանապատային շրջաններն են, որտեղ ոչխարների բազմաքանակ հոտերը շուրջ տարի գտնվում են դրսում և օգտվում են բնական արոտներից:

Իրանում, Թուրքիայում, Աֆղանստանում զարգացած է երկար և որակյալ բուրդ՝ մոհայր տվող **այծերի** բուծումը:

Թռչնաբուծությունը անասնապահության ավանդական, ամենատարածված և արագ զարգացող ճյուղերից է: Վայրի թռչունների ընտելացումը սկսվել է դեռևս Ք.ա. IV-ից III հազարամյակում՝ Հնդկաստանում և Չինաստանում: Հայաստանում ևս թռչնաբուծությունը գոյություն է ունեցել դեռևս հնագույն ժամանակներից:

Քաղաքների մերձակայքում և հատկապես հացահատիկների աճեցման զոնաներում ստեղծում են թռչնաբուծարաններ՝ թռչնամիս և ձու ավելի արագ ստանալու համար: Թռչնաբուծությամբ աչքի ընկնող զարգացած երկրներում ստեղծվել են արդյունաբերական տիպի խոշոր ձեռնարկություններ՝ մսատու հատուկ տեսակի թռչունների արտադրության կազմակերպման համար: Դրանք բրոյլերային* տնտեսություններն են:

Թռչունների թվով աշխարհում առաջատար երկրներն են Չինաստանը, ԱՄՆ-ը, Ռուսաստանը:

Մեղվաբուծությունը զբաղվում է մեղրատու մեղուների բուծմամբ՝ մեղր, մեղրամոմ ստանալու, ինչպես նաև գյուղատնտեսական բույսերի փոշոտումն ապահովելու համար: Մեղվաբուծությունը հայտնի էր դեռևս նախնադարում: Հայաստանը մեղվաբուծության հնագույն կենտրոն է: Հույն պատմիչ Քսենոփոնի (Ք.ա. V-IV դար) վկայությամբ Հայաստանի լեռնային գյուղերում եղել են բազմաթիվ փեթակներ:

Մեղվաբուծության ժամանակակից առաջատար երկրներն են ԱՄՆ-ը, Մեքսիկան, Ֆրանսիան, Ռուսաստանը:

Շերամապահությունը զբաղվում է շերամի թրթուրների բուծմամբ՝ բնական մետաքսահումք (բոժոժ) ստանալու նպատակով: Շերամապահությամբ առաջինը սկսել են զբաղվել Չինաստանում դեռևս 5 հազար տարի առաջ: Հայաստանում դրանով զբաղվել սկսել են VI-VII դարերում: Շերամապահությամբ հնարավոր է զբաղվել այնտեղ, որտեղ աճում է թթենին: Նրա տերևները կեր են ծառայում շերամի թրթուրների համար:

Շերամապահության զարգացած երկրներն են Չինաստանը, Ճապոնիան, Հնդկաստանը, ԿԺԴՀ-ն և Կորեայի Հանրապետությունը:

Անասնապահության հատուկ ճյուղ է գազանաբուծությունը: Այն առավելապես զբաղվում է թանկարժեք մորթի ունեցող կենդանիների (աղվես, ճահճակուղբ, ջրաքիս, սամույր) բուծմամբ:

Գոյություն ունեն անասնապահական հատուկ ֆերմաներ, որտեղ բուծում են կոկորդիլոսներ և ջայլամներ: Վերջին տարիներին ջայլամաբուծությունը տարածում է ստանում նաև Հայաստանում:

Թույլ զարգացած լեռնային ու անապատային երկրներում բուծում են **ուղտեր, ձիեր, ջորիներ, յակեր, լամաներ** և այլն, որոնք գլխավորապես ծառայում են որպես տրանսպորտային և բեռնափոխադրման միջոցներ, ինչպես նաև միս, բուրդ, մորթի, կաթ, կաշի տվող կենդանիներ: Օրինակ՝ քոչվոր արաբների՝ բեդվինների համար անգնահատելի նշանակություն ունի ուղտը: